

компетентностей / Scientific Collection «InterConf», (111). Boston, USA: Independently Published, 2022. С. 420-429.

4. Слюсаренко В.В. Фізичний експеримент в навчально-виховному процесі / Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. Вип. 121; Ч. 1. С. 122-126.

REFERENCES

1. Slyusarenko, V.V. (2021) *Study of Coulomb's law using the latest equipment "PHYWE"* [Series: Pedagogical sciences]. Kropyvnytskyi.

2. Slyusarenko, V.V. & Sadovyi, M.I. (2013) *Methodical recommendations for performing selected laboratory works with the latest PHYWE equipment*. Kirovohrad.

3. Slyusarenko, V.V. (2022) *Educational physical experiment as a means of forming experimental competences* [Scientific Collection "InterConf"]. Boston.

4. Slyusarenko, V.V. (2013) *Physical experiment in the educational process* [Series: Pedagogical sciences]. Kirovohrad.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

СЛЮСАРЕНКО Віктор Володимирович - кандидат педагогічних наук, вчитель фізики та інформатики ліцею «Гармонія» Знам'янської міської ради Кіровоградської області.

Наукові інтереси: вдосконалення фізичного експерименту за допомогою новітнього обладнання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SLYUSARENKO Viktor Volodymyrovych - Candidate of Pedagogical Sciences, teacher of physics and informatics of Lyceum "Harmoniya" Znamyanka City Council, Kirovohrad Region.

Circle of research interests: improvement of the physical experiment with the help of the latest equipment.

Стаття надійшла до редакції 20.12.2022 р.

УДК 37.014

DOI: 10.36550/2415-7988-2023-1-208-309-313

ТОКАР Любов Петрівна –

викладач Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», аспірант Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

ORCID: orcid.org/0000-0003-4817-0909

e-mail: tokarluba80@gmail.com

ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлюються основні засади та теоретичні аспекти формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до реалізації інтерактивних технологій в інклюзивному освітньому середовищі. Розкрито актуальну проблему дошкільної освіти – забезпечення рівних прав і можливостей дітей раннього та дошкільного віку, що мають порушення у психофізичному розвитку в системі сучасної дошкільної освіти.

У статті подано аналіз наукової літератури з проблеми дослідження; наголошується на необхідності створення відповідних педагогічних умов щодо підготовки майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до реалізації інтерактивних технологій в інклюзивному освітньому середовищі; виокремлено низку педагогічних умов, що забезпечують формування готовності майбутніх вихователів до організації інклюзивної освіти в процесі професійної підготовки.

Проаналізовано та визначено показники сформованості професійної компетентності педагогів закладів дошкільної освіти, що працюють з дітьми з особливими освітніми потребами.

З'ясовано, що використання інтерактивних технологій у поєднанні з інформаційно-комунікаційними технологіями надають можливість у доступній формі розширити, систематизувати, узагальнити компетенції педагогів закладів дошкільної освіти щодо особливостей роботи з дітьми в умовах інклюзивного освітнього середовища закладів дошкільної освіти. Навички, що оптимізують соціально-педагогічну діяльність педагога закладу дошкільної освіти, дають більше можливостей для урахування різноманітних проблем вихованців з особливими освітніми потребами, тим самим забезпечуючи їх включення в суспільне середовище, створюючи умови для комфортного розвитку вихованців, а в подальшому й саморозвитку їх повноцінної соціалізації.

Зважаючи на важливість формування готовності педагогів закладів дошкільної освіти до роботи з дітьми в умовах інклюзивного освітнього середовища закладів дошкільної освіти й на те, що в Україні дане поняття є маловживаним і недостатньо дослідженим, існує перспектива подальших більш глибоких і детальніших досліджень суті цього соціально-психологічного та педагогічного феномена, практичних шляхів його формування.

Ключові слова: готовність, компетентність, самовдосконалення, саморозвиток, діти з особливими освітніми потребами, порушення психофізичного розвитку.

TOKAR Liubov Petrivna –

teacher of the Communal Institution of Higher Education "Vinnytsia Humanitarian and Pedagogical College", graduate student of the Mykhailo Kotsiubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University

ORCID: orcid.org/0000-0003-4817-0909

e-mail: tokarluba80@gmail.com

INCLUSIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS

The article highlights the main principles and theoretical aspects of forming the readiness of future teachers of preschool education to implement interactive technologies in an inclusive educational environment. The topical problem of preschool education is revealed - ensuring equal rights and opportunities for children of early and preschool age who have disorders in psychophysical development in the system of modern preschool education.

The article presents an analysis of scientific literature on the problem of research; emphasizes the need to create appropriate pedagogical conditions for the preparation of future preschool education teachers to implement interactive technologies in an inclusive educational environment; identifies a number of pedagogical conditions that ensure the formation of the readiness of future educators for the organization of inclusive education in the process of professional training.

The indicators of formation of preschool educational teachers professional competence their work in educational institutions with children who have special needs are analyzed and determined.

It was found that the use of interactive technologies in combination with information and communication technologies provide an opportunity to expand, systematize, and generalize the competencies of teachers of preschool education institutions regarding the peculiarities of working with children in the conditions of an inclusive educational environment of preschool education institutions in an accessible form. Skills that optimize the socio-pedagogical activity of a preschool teacher provide more opportunities to take into account various problems of pupils with special educational needs, thereby ensuring their inclusion in the social environment, creating conditions for the comfortable development of pupils, and in the future, the self-development of their full-fledged socialization.

Considering the importance of forming the readiness of teachers of preschool education institutions to work with children in the conditions of an inclusive educational environment of preschool education institutions and the fact that in Ukraine this concept is underused and insufficiently researched, there is a prospect of further deeper and more detailed studies of the essence of this socio-psychological and pedagogical phenomenon, practical ways of its formation.

Key words: *readiness, competence, self-improvement, self-development, children with special educational needs, psychophysical development disorders.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Реформування національної системи освіти, що нині відбувається в Україні, актуалізує проблеми підготовки майбутніх педагогів, здатних працювати згідно з новими методологічними орієнтирами, які окреслює Концепція Нової української школи. Серед них чільне місце посідає інклюзивна освіта, яка виступає у якості освітньої парадигми, що базується на світоглядних засадах соціальної інклюзії, оскільки рівноправність, доступність та забезпечення якості є основоположним імперативом її функціонування.

За останні роки зросла кількість дітей з особливими освітніми потребами у різних регіонах країни. Відповідно збільшилася кількість спеціалізованих груп в закладах дошкільної освіти. Зважаючи на це, в Україні виникла гостра потреба в реформуванні державної політики в галузі освіти, спеціальної (інклюзивної) освіти зокрема, та у кваліфікованих педагогах закладів дошкільної освіти, які здатні працювати з дітьми з особливими освітніми потребами.

Виходячи з вищезазначеного, вважаємо, що фахівець у цій галузі повинен мати досить глибокий рівень знань з інклюзивної освіти,

реалізуючи вимоги щодо гуманізації спеціальної освіти, її соціальної орієнтації і створюючи умови для адаптації й інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в суспільство.

Вимоги до підготовки майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до реалізації інтерактивних технологій в інклюзивному освітньому середовищі потребують впровадження в процес освітньої роботи компетентнісного підходу, який передбачає впровадження нових принципів, методів, технологій та форм організації освітньої роботи.

Отже, існує необхідність формування підготовки саме майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до реалізації інтерактивних технологій в інклюзивному освітньому середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні проблеми теорії професійної освіти висвітлено в низці досліджень (С. Архангельський, І. Зязюн, Н. Кічук, С. Гончаренко, О. Пехота, О. Савченко, В. Сластьонін). Дослідженню проблеми формування покоління людей, які мислять і діють по-інноваційному, завжди приділялась належна увага, зокрема, таким її аспектам: професійна підготовка

фахівців у спеціальній освіті (В. Бондар, Л. Виготський, С. Забрамна, Н. Єременко, Н. Пузанов, В. Синьов, С. Синьова, Н. Стадненко, Л. Шипіцина та ін.); теорія компетентнісно-орієнтованого підходу до навчання (І. Зимняя, І. Зязюц, Н. Кузьміна, А. Маркова, О. Савченко, Г. Терещук, А. Хуторський, та ін.); формування та підвищення професійної компетентності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти (Г. Беленька, Е. Панько, І. Бех, О. Кононко, К. Крутій, Н. Гавриш, В. Сластьонін, В. Веденський, І. Романюк та ін.); сутність термінологічних характеристик поняття «готовність», висвітлено у працях (Л. Божович, А. Деркач, Л. Кандибович, В. Крутецький, В. Татенко та і н.); особливості «готовності до професійної діяльності» (Г. Балл, С. Клімов, Ю. Завалевський, С. Максименко, П. Перепилиця, М. Смульсон, П. Харченко та ін.).

Відаючи належне цим дослідженням, варто зауважити, що мало вивченим є такий аспект як підготовка майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до реалізації інтерактивних технологій в інклюзивному освітньому середовищі.

Мета статті полягає у виявленні основних засад формування педагогічних умов підготовки майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до професійної діяльності, сутності компетентності та структурної діяльності педагогів закладів дошкільної освіти щодо роботи з дітьми в умовах інклюзивного освітнього середовища закладів дошкільної освіти.

Методи дослідження. Нами використано комплекс наступних методів: аналіз психолого-педагогічної, науково-методичної літератури в системі педагогічної освіти для з'ясування стану окресленої проблеми; систематизація, синтез, узагальнення, що уможливили розкриття сутності проблеми, виокремлення основних складових готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до професійної діяльності в руслі окресленої проблеми; обґрунтування педагогічних умов формування підготовки майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти в інклюзивному освітньому середовищі з використанням інтерактивних технологій.

Виклад основного матеріалу. Педагогічні умови підготовки майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти. Насамперед, визначимося з поняттям «педагогічні умови». Під умовою традиційно розуміють філософську категорію, що виражає відношення предмета до довкілля, без якого він не зможе існувати, більше того, умови становлять те середовище, обстановку, в якій явище виникає, існує й розвивається [5].

А. Найн під педагогічними умовами розуміє сукупність об'єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів і матеріально- просторового середовища,

спрямованих на вирішення поставлених у дослідженні завдань [4].

Підготовка майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти. Проблема «готовності» в педагогіці розглядається з різних позицій. Варто зазначити, що одним із перших у вітчизняній педагогіці питання підготовки педагога порушив свого часу К. Ушинський [5].

У 70-х роках ХХ ст. проблему готовності особистості до діяльності у педагогіці вивчали І. Бех, К. Дурай, М. Дьяченко, В. Сластьонін та ін.

У другій половині ХХ століття поняття «готовність» здебільшого визначалося як вибіркова, прогнозована активність особистості на етапі її підготовки до діяльності; така активність виникає як результат окреслення професійної мети на основі усвідомлених потреб і мотивів.

Поняття готовності до того чи іншого виду діяльності, визначене С. Максименко, О. Пелех, трактується як «цілеспрямоване вираження особистості, що включає її переконання, погляди, мотиви, почуття, вольові та інтелектуальні якості, знання, навички, вміння, настанови» [3].

Л. Гекало зазначає, що сучасний педагог – фундаментально освічена людина, здатна гнучко перебудовувати напрям і зміст своєї професійної діяльності, яка самостійно працює над власним розвитком, підвищенням освітнього й культурного рівнів, уміє самостійно набувати необхідних для професійної діяльності знань, умінь і навичок, критично мислить, володіє стійкою системою мотивів і потреб соціалізації, здатна активно й творчо діяти. Він повинен уміти навчити дітей творчо засвоювати знання, застосовувати їх у конкретних навчальних та життєвих ситуаціях, критично осмислювати здобуту інформацію, оволодіти вміннями й навичками саморозвитку, самоаналізу, самоконтролю та самооцінки. Характерною особливістю його професійної свідомості має бути зосередженість мислення на педагогічних проблемах, бачення педагогічного процесу як цілісного явища, центральне місце в якому належить особистості дитини [2].

У руслі нашого дослідження зазначимо, що діяльність педагога закладу дошкільної освіти, спрямована на вміння працювати з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища закладів дошкільної освіти, не має однозначного алгоритму розв'язання, тому необхідно, щоб у професійній діяльності він був здатний до саморозвитку, до постійного творчого пошуку, до прояву активності, гуманізму, оскільки здатність особистості до розвитку, самоорганізації, саморегуляції себе як суб'єкта діяльності пояснюється саме її професійною компетентністю.

На основі результатів аналізу наукової літератури і практики підготовки вихователів ми виокремили низку педагогічних умов, що

забезпечують формування готовності майбутніх вихователів до організації інклюзивної освіти в процесі професійної підготовки: модель підготовки майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до реалізації інтерактивних технологій в інклюзивному освітньому середовищі; розвиток позитивної мотивації майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних технологій в інклюзивному освітньому середовищі; відбір і реалізація змісту дисциплін психолого-педагогічного циклу у спецкурсі «Організація освітньої роботи з дітьми дошкільного віку з особливими освітніми потребами»; поєднання теоретичної та практичної підготовки шляхом забезпечення наступності етапів (інформаційно-орієнтованого, квазіпрофесійного та діяльнісного).

Модель підготовки майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до реалізації інтерактивних технологій в інклюзивному освітньому середовищі – це глибоко індивідуальний зв'язок, який не передбачає шаблонів та стереотипів. Моделювання є основною категорією теорії пізнання, на якій ґрунтуються теоретичні й експериментальні методи наукового дослідження. Розробка моделі зумовлена необхідністю удосконалення процесу підготовки майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до реалізації інтерактивних технологій в інклюзивному освітньому середовищі. Запропонована нами модель педагогічної системи дозволяє оцінити зв'язки та відношення між різними факторами впливу на неї та виявляти на цій основі психолого-педагогічні закономірності.

Укладаючи модель майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до реалізації інтерактивних технологій в інклюзивному освітньому середовищі, ми прагнули зробити її інформативною, зручною у користуванні, несуперечною іншим педагогічним об'єктам системи, виявити механізми управління даним процесом через вплив на окремі її компоненти [1].

Основними структурними компонентами розробленої моделі є: мета і завдання, умови успішної її реалізації; принципи, етапи та шляхи підготовки студентів, рівні навчальних досягнень студентів. Усі ці компоненти спрямовані на створення системи формування інклюзивної компетентності майбутніх педагогів. Серед основних підходів до розробки даної моделі було застосовано: системний, інтегративний, особистісно-зорієнтований, діяльнісний, культурологічний.

Під час практичних заходів студентам були запропоновані інтерактивні технології з широким спектром можливостей: дискусії «За і проти», «Якості компетентного фахівця», ігрові методи: «Факти, тільки факти», «Дзеркало», метод «case

study». Інтерактивні технології надають можливість комплексного впливу на інтелектуальну, емоційну і мотиваційну сферу особистості. Усі різновиди інтерактивних технологій активізують пізнавальні процеси, збільшують швидкість збору та опрацювання інформації, розвивають уміння аналізувати проблеми, формують основу для прийняття компетентних рішень. Широко використовуються інформаційно-комунікаційні технології.

Розвиток позитивної мотивації майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних технологій в інклюзивному освітньому середовищі. До другої педагогічної умови для ефективного здійснення процесу формування професійної готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти необхідно використовувати потенціал змісту педагогічних дисциплін для формування позитивної мотивації щодо здійснення інклюзивної освіти, набуття знань про особливості розвитку, навчання й виховання різних категорій дітей з особливими освітніми потребами і специфіку професійної діяльності педагога закладу дошкільної освіти в умовах інклюзивної освіти.

Відбір і реалізація змісту дисциплін психолого-педагогічного циклу у спецкурсі «Організація освітньої роботи з дітьми дошкільного віку з особливими освітніми потребами». Нами були проаналізовані навчальні плани і програми дисциплін психолого-педагогічного циклу, що вивчають у педагогічному закладі вищої освіти у межах державних стандартів вищої професійної освіти, для виявлення потенційної можливості здійснення впливу на формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до реалізації інтерактивних технологій в інклюзивному освітньому середовищі. Отже, реалізація умови – синтезування змісту дисциплін психолого-педагогічного циклу у спецкурсі «Організація освітньої роботи з дітьми дошкільного віку з особливими освітніми потребами», сприяла ефективності підготовки здобувачів освіти до роботи з дітьми дошкільного віку в умовах інклюзії. За цієї умови було передбачено розв'язати суперечності між ускладненням професійної діяльності педагогів закладів дошкільної освіти і недостатнім рівнем сформованості знань і вмінь працювати в умовах інклюзії, урахувавши її специфіку та психолого-педагогічні особливості дітей дошкільного віку. Важлива роль у підготовці майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до реалізації інтерактивних технологій в інклюзивному освітньому середовищі належала педагогічній практиці. Під час проходження психолого-педагогічної практики студенти проводили розвивальну і виховну роботу з дітьми

дошкільного віку, враховуючи їх вікові та індивідуальні особливості; проводили психолого-педагогічне спостереження за розвитком дитини раннього віку; визначали рівень розвитку; склали психолого-педагогічну характеристику дитини, аналізували процес адаптації дітей раннього віку до умов закладу дошкільної освіти (розробляли діагностику рівні розвитку дітей раннього віку, сформованості психічних процесів, різних видів діяльності); аналізували заняття педагогів закладів дошкільної освіти в умовах інклюзії; розробляли і проводили фрагменти занять).

Поєднання теоретичної та практичної підготовки шляхом забезпечення наступності етапів (інформаційно-орієнтованого, квазіпрофесійного та діяльнісного). Педагогічною умовою, що сприяє ефективному здійсненню процесу формування інклюзивної компетентності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки є забезпечення наступності етапів формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти, розвиток і застосування сформованих ключових компетентностей у практичній і дослідницькій діяльності здобувачів освіти.

У результаті нами визначено показники сформованості професійної компетентності педагогів закладів дошкільної освіти, що працюють з дітьми з особливими освітніми потребами: здатність до соціальної взаємодії, співпраці та вирішення конфліктів у соціальній та професійній сферах, до толерантності, соціальної мобільності; здатність використовувати знання в освітній та професійній діяльності; здатність усвідомлювати соціальну значущість своєї професії, мати мотивацію до виконання професійної діяльності; готовність до організації інклюзивного середовища, його методичного забезпечення та проведення корекційно-реабілітаційної роботи з метою успішної реабілітації дітей з особливими освітніми потребами; готовність до взаємодії з родинами дітей з особливими освітніми потребами щодо здійснення технологічного супроводу; здатність аналізувати основні технології психолого-педагогічного супроводу корекційного процесу. Виявлені показники сформованості професійної компетентності, звичайно, не можуть претендувати на висвітленість. Їх можна вважати умовними, адже процес формування професійної компетентності є безперервним, тому передбачити заздалегідь співвідношення різних компонентів рівня її сформованості, їх вияв та непомітні зміни досить складно.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок напрямку. Отже, педагогічні умови підготовки майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти, впроваджуються шляхом

засвоєння різноманітних форм та методів активного навчання, що допомагає педагогам швидше набути професійного досвіду, джерелом якого є педагогічна діяльність, осмислена з точки зору її суті, цілей і технологій, глибше усвідомити соціальне призначення педагога закладу дошкільної освіти. Використання інтерактивних технологій у поєднанні з інформаційно-комунікаційними технологіями надають можливість у доступній формі розширити, систематизувати, узагальнити компетенції педагогів закладів дошкільної освіти щодо особливостей роботи з дітьми в умовах інклюзивного освітнього середовища закладів дошкільної освіти. Навички, що оптимізують соціально-педагогічну діяльність педагога закладу дошкільної освіти, дають більше можливостей для урахування різноманітних проблем вихованців з особливими освітніми потребами, тим самим забезпечуючи їх включення в суспільне середовище, створюючи умови для комфортного розвитку вихованців, а в подальшому й саморозвитку їх повноцінної соціалізації.

Аналіз проблеми щодо підготовки майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти в інклюзивному освітньому середовищі засвідчив потребу у майбутніх наукових розвідках з метою вивчення і уточнення особливостей використання інтерактивних технологій у методичній роботі закладу щодо здійснення ефективного психолого-педагогічного та корекційно-реабілітаційного супроводу дітей, підвищення професійної компетентності педагогів у сфері виховання дітей з особливими освітніми потребами. Зважаючи на важливість формування готовності педагогів закладів дошкільної освіти до роботи з дітьми в умовах інклюзивного освітнього середовища закладів дошкільної освіти й на те, що в Україні дане поняття є маловживаним і недостатньо дослідженим, існує перспектива подальших більш глибоких і детальніших досліджень суті цього соціально-психологічного та педагогічного феномена, практичних шляхів його формування.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гуцан Т. Г. Науково-теоретичний аналіз готовності майбутнього вчителя економіки до профільного навчання старшокласників. URL: <http://intkonf.org/gutsan-tg-naukovo-teoretichniy-analiz-gotovnosti-maybutnogo-vchitelya-ekonomiki-do-profilnogo-navchannya-starshoklasnikiv>
2. Лодатко Є. О. Моделювання в педагогіці: точки відліку. Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку». 2010. Випуск № 1. URL: http://intellectinvest.org.ua/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_vypuski_n1_2010_st_2/
3. Максименко С. Д., Пелех О. М. Фахівця потрібно моделювати (Наукові основи готовності випускника педвузу до педагогічної діяльності). Фахівця потрібно моделювати (Наукові основи готовності випускника педагогічного факультету до педагогічної діяльності). *Рідна школа*. 1994. № 3-4. С 70.

4. Найн А.Я. О методологічному апараті дисертаційних досліджень. *Педагогіка*. 1995. № 5. С. 44-49.

5. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори. Київ: Рад. школа, 1963. Т. 1. 467 с.

6. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології. В кн.: Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори. К.: Радянська школа, 1988. Т. 1.

REFERENCE

1. Hutsan, T. H. (2001). Naukovo-teoretychnyi analiz hotovnosti maibutnoho vchytelia ekonomiky do profilnoho navchannia starshoklasnykiv [Scientific and theoretical analysis of the readiness of the future teacher of the economy for the profile education of high school students]. URL: <http://intkonf.org/gutsan-tg-naukovo-teoretichny-analiz-gotovnosti-maybutnogo-vchytelya-ekonomiki-do-profilnogo-navchannya-starshoklasnykiv/>.

2. Lohatko Ye. O. (2010). [Modeliuvannia v pedahohitsi: tochky vidliku]. Pedahohichna nauka: istoriia, teoriia, praktyka, tendentsii rozvytk. Vypusk №1. URL: http://intellectinvest.org.ua/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_vypuski_n1_2010_st_2/.

3. Maksymenko, S. D., & Pelekh, O. M. (1994). Fakhivtsia potribno modeliuvaty (Naukovi osnovy hotovnosti vypusnyka pedvuzu do pedahohichnoi diialnosti) [The specialist needs to be modeled (Scientific fundamentals of readiness of the graduate of the pedagogy to pedagogical activity)]. *Ridna Shkola*, 3-4. 70.

4. Nayn, A. Ya. (1995). O metodolohichnomu aparati dysertatsiynykh doslidzhen' [About the methodological apparatus of dissertation research]. *Pedahohika*. № 5. S. 44-49.

5. Ushyns'kyu, K. D. (1963). Vybrani pedahohichni tvory [Selected pedagogical works]. Kyiv: Rad. shkola. T. 1. 467 s.

6. Ushyns'kyu, K. D. (1988). Lyudyna yak predmet vykhovannya. Sproba pedahohichnoyi antropolohiyi [A person as a subject of education. An attempt at pedagogical anthropology]. V kn.: Ushyns'kyu K. D. Vybrani pedahohichni tvory. K.: Radyans'ka shkola, 1988. T. 1.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ТОКАР Любов Петрівна – викладач Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», аспірант Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: інклюзивне освітнє середовище закладів дошкільної освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

TOKAR Liubov Petrivna – teacher of the Communal Institution of Higher Education "Vinnytsia Humanitarian and Pedagogical College", graduate student of the Mykhailo Kotsiubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University.

Scientific interests: inclusive educational environment of preschool education institutions.

Стаття надійшла до редакції 20.12.2022 р.